

אהבה אוניברסאלית

כולנו משתוקקים לשלום, אהבה ואחדות אוניברסאלית.
אם היית שליט העולם, איך היית מתקן אותו?

1 איש צדיק היה – ביוגרפיה על הרב אריה לוי

זכרתי ימים מקדם, משנת תרס"ה, שזכיתי בחסדי העליון יתברך שמו, לעלות על אדמת הקודש ביפו. שיחרתי בראשונה את פני הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל¹ בלני בסבר פנים יפות, כדרכו בקודש לכל אחד.

שוחחנו בדברי תורה. אחרי תפילת מנחה יצא רבינו, כדרכו בקודש, לשוח בשדה לצמצם מחשבותיו. ואני התלוויתי אתו.

בדרך קטפתי איזה עשב או פרח. הזדעזע רבינו ואמר לי בנחת, כי הוא נזהר מאוד לבלתי קטוף בלי תועלת עשב או פרח שיכול לגדול או לצמות, כי אין עשב מלמטה, שאין לו מזל מלמעלה ואומר לו: "גדל". כל ציץ עשב אומר דבר, כל אבן לוחשת איזה סוד, כל הבריאה אומרת שירה.

מילים אלו שיצאו מליבו הקדוש והטהור, נחקקו עמוק בליבי. ומאותו הזמן ואילך, התחלתי להרגיש חמלה רבה לכל הנבראים.

אפשר להניח בבטחה כי כל מה שנמצא בעולם,
אמור לשמש כחלק מה"שלם המאוחד".

תובנה

¹ איש צדיק היה – נכתב על ידי שמחה רז. ביוגרפיה של הרב אריה לוי (1885-1969) חכם ירושלמי, שהיה מפורסם כצדיק ובעל חסד. הרב אברהם יצחק הכהן קוק (1865-1935) – הרב הראשי² יראל, לפני קום המדינה.

אהבת הטבע

2 בראשית ב:טו

וַיִּקַּח ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיִּנְחָהוּ בְּגֵן עֵדֶן לְעַבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ.

הרב דוד קמחי (רד"ק) – בראשית ב:ח

ועדן, שם מקום, נקרא כן על שהיה מקום דשן ושמן. וצמחיו עדן ותענוג לגוף בנראה, ולנפש בנסתר.

הטבע – הצבעים, הסימטריה, ההרמוניה, המורכבות, העוצמה, המגוון – כל אלו הם מתנה יקרה שהוענקה למין האנושי. וזה מחייב אותנו להעריך את כל מה שיש לחיים להציע לנו.

3 תלמוד ירושלמי – קידושין ד:יב

עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל שראת עינו ולא אכל.

4 הרב ברל ויין – Vintage Wein (עמ' 31)

לקראת סוף ימיו, הודיע הרב שמשון רפאל הירש (מנהיג היהדות התורנית בגרמניה במאה ה-19) כי הוא מתעתד לעשות טיול רגלי ברחבי שוויץ. תלמידיו נחרדו לשמע ההודעה, וניסו להניא אותו מלבצע את התוכנית, תוך חשש לבריאותו של הרב. נענה הרב הירש, "כשזמני יגיע לעמוד לפני בוראי, אני אצטרך לתת דין וחשבון ולענות על שאלות רבות. אבל מה אני אענה כשאלוקים ישאל אותי 'שמשון, את האלפים שלי ראית'?"

דמיין שאתה באמצע טיול עם ילד בן 10. איך היית מנסה לעורר אותו להעריך נכונה את הפאר וההרמוניה הקיימים בעולם שלנו?

להמשך עיון על האחריות שלנו לשמור על הטבע – עיין בנספח א', עמ' 12.

בראשית – הספר הראשון מתוך חמשת חומשי תורה. **הרד"ק** ו**דוד קמחי** (1160-1235, צרפת) מפרש התנ"ך, בלשן ודקדקן רב השפעה, ידוע בכינויו הרד"ק. התמקד בפירושו בענייני מיסטיקה ואתיקה.

התלמוד – יסוד המשפט העברי. הושלם בשנת 500 ה"ס בבבל. ישנו גם תלמוד ירושלמי שהושלם כמה מאות שנים לאחריו.

הרב ברל ויין (נולד ב-1934 באמריקה) – היסטוריון, מרצה, מחבר ספרים, ורב בית כנסת הנשיא בירושלים. **Vintage Wein** – אוסף אנקדוטות, נכתב על ידי ג'יימס דוד וויס.

יחס לבעלי חיים

5 מדרש רבה – שמות ב:ב

כְּשֶׁהָיָה מֹשֶׁה רִבִּינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם רוּעָה צִאֲנוּ שֶׁל יִתְרוֹ בְּמִדְבָּר, בָּרַח מִמֶּנּוּ גָדִי.
וְרַץ אַחֲרָיו עַד שֶׁהִגִּיעַ לַחֲסִית... הִרְכִּיבוֹ עַל כְּתָפוֹ וְהָיָה מֵהַלֵּךְ.
אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: "יֵשׁ לְךָ רַחֲמִים לְנֶהֱגַ צִאֲנוּ שֶׁל בֶּשֶׂר וְדָם,
כִּךְ חִיֶּיךָ אֶתָּה תִרְעָה צִאֲנֵי יִשְׂרָאֵל".

נוסף על חוכמתו הגדולה וענוותנותו הרבה, היה משה רבינו ראוי להנהיג בזכות החמלה שהייתה לו לכל נברא.

תובנה

6 שמות כג:ה

כִּי תִרְאֶה חֲמוֹר שֶׁנֶּאֱדָר רִבֵּץ תַּחַת מִשְׁאוֹ, וְחִדַּלְתָּ מֵעֲזֹב לוֹ, עֲזֹב תֵּעָזֵב עִמּוֹ.

תלמוד – בבא מציעא לב:

[מכאן לומדים]: צער בעלי חיים דאורייתא (אסור מן התורה).

7 רמב"ם – מורה נבוכים (ג:מח)

כן אסר לשחוט אותו ואת בנו ביום אחד (ויקרא כב:כח), להשמר ולהרחיק לשחוט משניהם הבן לעיני האם, כי צער בעלי חיים בזה גדול מאד. אין הפרש בין צער האדם עליו וצער שאר בעלי חיים, כי אהבת האם ורחמיה על הולד אינו נמשך אחר השכל, רק אחר פעל הכח המדמה, הנמצא ברוב בעלי חיים כמו שנמצא באדם.

"טוב ה' לכל, ורחמיו על כל מעשיו" (תהילים קמה:ט).
איפה מותחים את הקו בין הצרכים הספציפיים של המין האנושי, לבין הצרכים של כלל הבריאה?

להמשך עיון על היחס המוסרי והטיפול בבעלי חיים, עיין בנספח ב', עמ' 13.

מדרש רבה – אוסף לימודים אתיים והלכתיים מהתנ"ך. הכרך על ספר שמות יצא לאור במאה ה-10 ז"ס.
שמות – הספר השני מתוך חמשת חומשי תורה. התלמוד – בסיס המשפט היהודי, הושלם בבבל שנת 500 ז"ס.
רמב"ם (המאה ה-12, ספרד ומצרים), מחבר ספר פילוסופי, מורה נבוכים, מה בערבית, היא השפיעה על פילוסופים לאורך הדורות.

דרגות שונות בבריאה

8 רבינו בחיי – שמות לה:א

וידוע כי חלקי הנבראים השפלים ארבעה, זה למעלה מזה. והם הדומם והצומח והחי והמדבר.

9 אחדות החומר

- (1) **דומם** – הבריאה הדוממת, שאיננה תלויה בתזונה חיצונית, מייצגת את הישות הכי נמוכה בבריאה.
- (2) **צומח** – הצומח ניזון מן האדמה – חומר השייך לקטגוריה הקודמת.
- (3) **חי** – עולם החי ניזון, רובו ככולו, מהצמחים.
- (4) **מדבר** – חיי האדם ה"מדבר" ניזונים מן הקטגוריות הנמוכות יותר. כל צורת חיים ניזונת מהקטגוריה שתחתיה. לדוגמה – מינרלים נספגים לתוך צמחים, החיות אוכלות את הצמחים וכו'. על פי חכמת הקבלה, כאשר ישות גבוהה יותר ניזונה מישות נמוכה יותר, מתמזגת הישות הנחותה עם הישות הנעלה יותר ועם תודעתה.

תרחיש אתי: אתם מנסים לישון, ויתוש מעצבן מזמזם לכם באוזן. יש לכם פגישה מאוד חשובה למחרת בבוקר. האם הריגת היתוש הוא מעשה שמתקבל על הדעת מבחינה אתית? מדוע כן או מדוע לא?

10 הרב משה פיינשטיין – שו"ת אגרות משה (חושן משפט ב:מז)

הנה בדבר הריגת דברים המאוסים וממאסים את האוכלין, וזבובין ויתושין ופרעושין **שמצערין את האדם**: ליכא שום איסור מלהורגם (וכן העכברים המפסידים האוכלין).

וכ"ש כשנמצאים תינוקות ואף גדולים שיש מתבהלין מפניהם – ליכא שום איסור מלהורגם, כי כל דבר שהוא לצורך האדם ליכא איסור צער בעלי חיים...

אף שליכא איסור ממש, יש לך להחמיר **לנקוט במדת הרחמים של הקדוש ברוך הוא... אם אפשר טוב שלא יהרגם בידיו ממש** אלא ע"י הנחת דבר ההורגם, מאחר דחזינן דכשעושה אדם מעשה אכזריות דרציחה... דבדרך הטבע היה נעשה בהו מדת אכזריות.

רבינו בחיי (1255-1340) – מפרש המקרא חשוב ומוערך, חי פחות תור הזהב בספרד.

הרב משה פיינשטיין (1895-1986) – נולד ברוסיה, היגר לארה"ב. סדרת ספרים שכתב, **אגרות משה**, היום בתוכם יותר מ-2000 שאלות ותשובות הנוגעות במגוון רחב של נושאים הקשורים לחיים היהודיים בעת המודרנית.

בצלם אלוקים

11 בראשית א:כז

וַיְבָרֵא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ...

מה זה אומר להיות נברא "בצלם אלוקים"?

12 רמח"ל - דרך ה' (א:ה:א)

חלקי כלל הבריאה הם גשמיים ורוחניים. הגשמיים הם המורגשים מחושינו... והרוחניים הם נבראים משוללים מגשם, בלתי מורגשים מחושינו... והנה נבחן ונבדל מין האדם לבדו להיות מורכב משני מיני בריאה נבדלים לגמרי, דהיינו - הנשמה העליונה והגוף השפל, מה שלא נמצא בשום נברא אחר. וכאן צריך שתזוהר שלא תטעה לחשוב, שיהיה ענין שאר הבעלי חיים כענין האדם... ומענינו נמצא גם כן באדם, בבחינת היותו בעל חי. אמנם זולת כל זה יש באדם נשמה עליונה, שהיא מין בריאה בפני עצמה, נבדלת מן הגוף לגמרי ורוחקה ממנו עד מאד...

הנשמה האלוקית מעניקה לנו את יכולת ה"בחירה האתית" - כלומר, הכוח להחליט במודע לפעול ל"הנאת הנפש" - לדוגמה לעזור לזולת - אפילו על חשבון הנאת הגוף.

קדושת החיים מושרשת ב"צלם אלוקים" הטמון בכל אחד ואחת:

13 מדרש-מכילתא דרבי ישמעאל (מסכתא דבחדש פרשה - יתרו ח')

כיצד נתנו עשרת הדברות: חמש על לוח זה וחמש על לוח זה.
כתיב "אנכי ה' אלהיך", וכנגדו "לא תרצה". מגיד הכתוב שכל מי ששופך דם, מעלה עליו הכתוב כאלו ממעט בדמות המלך...
שנאמר (בראשית ט:ו) "שופך דם האדם וגו', כי בצלם אלהים עשה את האדם".

בראשית - הספר הראשון מתוך חמשת חומשי תורה.

הרב משה חיים לוצאטו (1770-1846, איטליה) ז"ל, מחבר הספר דרך ה', ספר הכולל הסברים על שלל נושאי אמונה, ובתוכם תכלית הבריאה, אופן ההשגחה, תורה, וגו' ל עם היהודי.

מכילתא דרבי ישמעאל - אוסף פירושים על ספר שמות, מיוחס לרבי ישמעאל בן אלישע, ראשונה לספירה.

אהבת האדם

החוברת "חכמת חיים: יסודות האהבה" כבר דנה בהגדרה של המושג "אהבה":
הרגש שאנו חווים כאשר אנו מתמקדים במעלותיו של אחר ומתענגים עליהן.

14 הרב משה קורדברו (רמ"ק) – תומר דבורה (ב:ד)

יִרְגִּיל עֲצָמוֹ לְהִכְנִיס אֶהְבֵּת בְּנֵי אָדָם בְּלִבּוֹ, וְאֶפְלוּ הַרְשָׁעִים, כְּאִלוּ הָיוּ אֶחָיו.
וְיוֹתֵר מִזֶּה, עַד שְׂיִקְבַּע בְּלִבּוֹ אֶהְבֵּת בְּנֵי אָדָם כְּלָם...

וּבַמָּה יֵאָהֵב, בְּהִיּוֹתוֹ מְזָכִיר בְּמַחְשַׁבְתּוֹ טוֹבוֹת אֲשֶׁר בָּהֶם. וְיִכְסֶּה מוֹמָם,
וְלֹא יִסְתַּכֵּל בְּנוֹגְעֵיהֶם, אֶלָּא בַּמַּדּוֹת הַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר בָּהֶם.

וְיֵאמַר בְּלִבּוֹ "אִלוּ הָיָה הָעֲנִי הַמְּאֹס הַזֶּה בְּעַל מָמוֹן רַב, כִּמְהָ הָיִיתִי שְׂמֵחַ בְּחִבּוֹ"

15 הרב נחמן מברסלב – ליקוטי מוהר"ן (תורה רפב).

דע כי צריך לדון את כל אדם לכף זכות. ואפילו מי שהוא רשע גמור, צריך לחפש
ולמצוא בו איזה מעט טוב, שבאותו המעט אינו רשע. ועל ידי זה שמוצא בו מעט
טוב, ודן אותו לכף זכות, על ידי זה מעלה אותו באמת לכף זכות...

איך אפשר שאין בו מעט טוב עדיין, כי איך אפשר שלא עשה איזה מצוה או דבר
טוב מימיו...

[וכן] שצריך לדון את עצמו לכף זכות, ולמצוא בעצמו איזה נקודה טובה עדיין.

"כל בני האדם נבראו שווים". האהבה לאחר אינה תלויה במוצא,
במעמד חברתי, ביופי או בעושר, אלא בהכרה שאנו כולנו, יחד, בניו
של בורא העולם.

מה היא הדרך אהבה לשימור על התובנה הזאת בקשרים יומיים
עם אחרים?

הרב משה קורדברו (1522-1570) מקובל, חי בצפת. ידו זרמ"ק. הספר תומר דבורה עוסק ב"הליכה בדרכי ה'" –
על ידי רכישת התכונות האלוניות המתוארות ב-10 הספירות הקבליות.

הרב נחמן מברסלב (1772-1810, אוקראינה), מייסד חסידות ברסלב. מקור השראה לאלפי יהודים להגביר את אהבתם לאלוקים.
ליקוטי מוהר"ן הוא אוסף פירושים חסידיים על שלל נושאים יהודיים.

אהבת המשפחה והקהילה

החיים מקרים בפנינו אפשרויות רבות לעזור לאחרים. מבחינה פרקטית – איך אנו אמורים לתעדף את המשאבים המוגבלים שלנו?

16 תלמוד – שבועות לט.

שכל ישראל ערבים זה בזה.

17 שולחן ערוך – יורה דעה רנא:ג

הגותן לבניו ובנותיו הגדולים... וכן הגותן מתנות לאביו והם צריכים להם, הרי זה בכלל צדקה. ולא עוד אלא שצריך להקדימו לאחרים. ואפלו אינו בנו ולא אביו, אלא קרובו, צריך להקדימו לכל אדם... ועניי ביתו קודמין לעניי עירו. ועניי עירו קודמין לעניי עיר אחרת. ויושבי ארץ ישראל קודמין ליושבי חוצה לארץ.

18 הרב נח ויינברג – 48 דרכים לחכמה (מספר 32)

אהבה כלל אנושית ראשיתה בראיית המעלות של אלו שהכי קרובים אלינו – ההורים, האחים והאחיות, בן או בת הזוג והילדים. זהו מעגל האהבה הראשון שסובב אותנו. המעגל הבא כולל בתוכו את החברים, השכנים והקהילה. המעגל הבא כבר כולל בתוכו את כל העם היהודי, וכשממשיכים כבר מעבר לכך אנו מגיעים למעגל שכולל בתוכו את כלל בני האדם... לעולם אל תאמין לאדם הטוען שהוא אוהב את כלל האנושות בעוד שהוא מתנהג בצורה אלימה כלפי בני המשפחה שלו. אם הוא אינו מסוגל לראות את הטוב באלו שקרובים אליו מכל, איך הוא יכול לראות את הטוב באלו שרחוקים ממנו?

אהבה אוניברסאלית מתחילה בבית. איך אנו יכולים להקצות בצורה טובה יותר את הזמן והמשאבים שלי לאלו הקרובים אלינו ביותר?

להמשך דיון חשוב על אחדות עם היהודי, ראו נספח ג', עמ' 14-16.

התלמוד – בסיס המשפט היהודי. הושלם בבבל 500 אה"ס.

שולחן ערוך – חובר בידי הרב יוסף קארו (1488-1575, ספרד וצפת). יחד עם הפירושים שנכתבו עליו, ארבעת הכרכים של החיבור הענק הזה הם הסמכות ההלכתית המקובלת על כלל היהדות.

הרב נח ויינברג (1930-2009) – מייסד וראש ישיבת אש התורה בירושלים. במשך 50 שנה קירבו החזון שלו והתוכניות החינוכיות שיצר אלפי יהודים למורשת היהודית.

19 תהילים קד:כד

מה רבו מעשיך ה', כלם בחכמה עשית, מלאה הארץ קניינה.

20 רמב"ם – משנה תורה (יסודי התורה ב:ב)

והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו? בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים, ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול.

21 "התפוז המיוחד"

לעולם לא אשכח את אותו היום. זה היה עוד כשגרנו בשטעטל ברוסיה. אבא הביא הביתה מעדן שהצליח לרכוש במאמצים רבים. זה היה משהו שאף פעם עוד לא ראינו – תפוז. אבא כינס את כל המשפחה, הרים את הפרי מעלה והכריז, "בתהליך מורכב ומפליא, מה שהתחיל כתערובת של מים, שמש ואדמה, יצר בסופו של דבר את הפרי שלפניכם. הקליפה האטומה הגנה על הפרי לכל אורך חודשי הגדילה וההבשלה, וכאשר הגיע הפרי סוף-סוף למידת בשלות מושלמת, השתחרר קמעא הגבעול, מעין חבל טבור, מהעץ שממנו צמח באופן ניסי כל כך".

"הסתכלו על הצבע" הוא אמר ופניו קורנות מאושר, "חברות גדולות מבזבזות מיליונים על מציאת המארז המושלם. התפוז הכתום בולט באופן נפלא מבין העלים, אך הוא מקבל את הגוון הזה אך ורק כאשר 'מד הצבע' הפנימי שלו מורה שהפרי בשל ומוכן לאכילה". כאשר התחיל אבא לקלף סוף סוף את התפוז, התגלתה לעינינו מערכת שלמה של 'שמירה על טריות' בצדה השני של הקליפה. הבועות הקטנות שעל קליפת התפוז התפוצצו בזו אחר זו, מפזרות לאוויר נתזים של בושם תפוזי מעקצץ.

פלחי התפוז – שאבא תאר אותם כמחולקים שווה בשווה כדי שנוכל להתחלק בהם – מכוסים בקרום דק ובתוכם שקיקי מיץ המונעים מהנוזל היקר להישפך החוצה. לקחתי את הפלח שלי, בירכתי "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם, בורא פרי העץ", ונעצתי את שיני בפרי. מיד פקעו בתוך פי מאות שקיקי מיץ, כמו מסוכריה בעלת תוך נוזלי.

המיץ היה מושלם – לא מתוק מדי ולא חמוץ מדי. האיוון המושלם בין סוכרים לחומציות. האמת היא, שאנחנו יכולים לקבל זוויתמינים שמציע התפוז מציע גם בבליעת כדור חסר טעם, אך הקב"ה ברא – אך ורק לטובתנו ולהנאתנו – שלל טעמים, מרקמים, וריחות, נעימים ומגרים כמה שיותר.

"שימו לב לעיצוב המקורי של הגרעינים. הכיסוי דמוי הפלסטיק שמכסה אותם מגן עליהם מפני חדירת נוזלים חומציים", הוסיף אבא. גרעין מכיל בתוכו גם כרטיס זכיה בפרי נוסף, כי ברגע שהגרעין החלקלק נופל ארצה, "עובר" חדש נולד, מצויד בכל המידע הדרוש, וממנו צומח עץ חדש. וכך מובטח לנו מחזור מלא – באפס בזבז – של ייצור והספק".

הטכנולוגיה המדהימה הזאת – האוכל רק גרגר קטן ביקום הענק שבו אנו חיים, ואפשר לרא כעין הצהרה של ה': "אני אוהב אתכם, ואני רוצה שתחיו חיים מבורכים".

עולם הטבע הוא ביטוי של הרצון האלוקי והחכמה האלוקית.
בחי היום יום – מה היא דרך אחת בה אנו יכולים להרגיש את
מציאות ה' בעולם במידה רבה יותר?

תהילים – ספר של שירים ופואמות, שחובר על ידי דוד המלך.

רמב"ם (המאה ה-12, ספרד ומצרים) – בספרו משנה תורה, חלק "יסודות התורה" נותן תמצית של יסודות האמונה היהודית.

"התפוז המיוחד" – נכתב על ידי הרב שרגא סימונס. מבוסס על ספר ישעיה מ:כו; תלמוד – חולין צט, עם פירוש המהרש"א – חידושי אגדות; רבינו בחיי – חובת הלבבות (שער הבחינה); הרב אביגדור מילר – Rejoice O Youth!; הרב בן ציון שפיר – Appreciating Our Wealth.

אהבת ה"אני"

הפסוק "ואהבת לרעך" כולל בתוכו גם את המילה "כמוך". אחד האופנים החשובים להגשים את "אהבת האני" הוא שמירה על הבריאות.

22 דברים ד:טו

וּנְשַׁמְרֶתֶם מְאֹד לְנַפְשֵׁיכֶם.

רמב"ם – משנה תורה (הלכות דעות – פרק ד')

- שְׁהִי אִי אֶפְשָׁר שְׂיִבִין אוּ יִדַע דְּבַר מִיִּדְעֵת הַבּוֹרָא וְהוּא חוֹלָה. לְפִיכָךְ צָרִיךְ לְהִרְחִיק אֶדָם עֲצֹמוֹ מִדְּבָרִים הַמְּאַבְדִין אֶת הַגּוּף. (ד:א)
- וְאֶכֶּלָה גֶסֶה לְגוּף כָּל אָדָם כְּמוֹ סֵם הַמּוֹת, וְהוּא עֵקֶר לְכָל הַחַלָּאִים. (ד:טו)
- לֹא יֵאָכֵל אָדָם עַד שֶׁתִּתְמַלֵּא כְּרֶסוֹ, אֶלָּא יִפְחֹת כְּמוֹ רְבִיעַ מִשְׁבַּעְתּוֹ. (ד:ב)
- כָּל זֶמַן שֶׁאָדָם מִתְעַמֵּל וַיִּגַע הַרְבֵּה... אֵין חֲלִי בָּא עָלָיו וְכֹחוֹ מִתְחַזֵּק. (ד:יד)

בסופו של דבר, הגוף הוא כלי סיוע לבריאות רוחנית – תיקון המידות, יצירת יחסים בינאישיים, ידיעת האלוהים רדיפה אחרי מטרות נעלות. אנו בונים את השאיפות הללו על ידי לימוד חוכמת התורה:

23 הרב עמנואל פלדמן – On Judaism

ההיסטוריה הארוכה של העם היהודי מלמדת, ללא יוצא מן הכלל, כי כל קהילה יהודית שבעיניה לא נחשב לימוד התורה כערך עליון וראשון נעלמה אט-אט מן הזירה ההיסטורית. מעבר לכל הסברות ההגיוניות והטובות שיש בה, התורה היא הגשר המיסטי המחבר בין היהודי לבין בוראו. על הגשר הזה נבנה קשר בין הבורא לברואיו, ודרך קשר זה ה' מכלכל אותם ושומר עליהם, בדיוק כמו שהבטיח. אין פלא אפוא שרבי עקיבא מצהיר בתלמוד כי לבקש מיהודי לחיות ללא תורה, זה כמו לבקש מדג לחיות ללא מים. התורה היא תמצית העם היהודי, חיינו ונפשנו, ובלעדיה אין לנו קיום. כשאנו לומדים תורה איננו לומדים רק איזה טקסט מופשט, מסתורי ועתיק... למעשה אנו עסוקים בגילוי יסודות היהדות, הוי אומר – היסודות של עצמנו.

בחייכם הפרטיים – איזו בחינה של "טיפוח עצמי" עליכם לשפר?

דברים – הספר החמישי מחמישה חומשי תורה. **רמב"ם** (המאה ה-12, ספרד ומצרים) – מחבר ספר משנה תורה – ספר המשפט העברי הכי חשוב שנכתב בעידן הפוסט תלמודי. חלק "דעות" נותן תמצות של הנחיות יהודיות להתנהגות נאותה. הרמב"ם שהיה גם מומחה לרפואה, שימש כרופאו האישי של השליט המצרי, השולטן סאלאה אדין.

הרב עמנואל פלדמן (נולד ב-1927), בנה והנהיג במשך ארבעה עשורים את הקהילה ני באטלנטה בארה"ב. חיבר הרבה ספרים, ובתוכם *On Judaism: Conversations on Being Jewish in Today's World*.

כפי שכבר תואר בחוברת "חכמת חיים: יסודות האהבה" – ככל שניתן יותר, נאהב יותר. אנו שואפים להרחיב את מעגלי האהבה שלנו החוצה, עד שיקיפו את כל העולם.

24 הרב שמעון שקופ – שערי יושר (הקדמה)

והנה אם בהשקפה ראשונה רגשי אהבת עצמו ורגשי אהבת זולתו, הם כצרות זו לזו. אבל עלינו להשתדל להעמיק בזה למצוא הסגולה המאחדת אותם, אחרי כי שניהם דורש ה' מאתנו.

השיטה

וסגולה זו היא שיתברר ויתאמת אצל האדם איכותו של ה"אני" שלו, כי בזה יומדד מעלת כל האדם לפי מדרגתו.

האיש הגס והשפל כל "אני" שלו מצומצם רק בחמרו וגופו.

למעלה ממנו מי שמרגיש ש"אני" שלו הוא מורכב מגוף ונפש.

ולמעלה מזה מי שמכניס "אני" שלו בני ביתו ומשפחתו.

והאיש ההולך על פי דרכי התורה, ה"אני" שלו כולל את כל עם ישראל, שבאמת כל איש ישראל הוא רק כאבר מגוף האומה הישראלית.

ועוד יש בזה מעלות של איש השלם ראוי להשריש בנפשו להרגיש שכל העולמות כולם הוא ה"אני" שלו, והוא בעצמו רק כאבר קטן בתוך הבריאה כולה.

כאבר בגוף

ולדעתי מרומז ענין זה במאמרו של הלל ע"ה שהיה אומר (אבות א:יד) "אם אין אני לי מי לי, וכשאני לעצמי מה אני". היינו שראוי לכל אדם להתאמץ לדאוג תמיד בעד עצמו.

אבל עם זה יתאמץ להבין – "שאני לעצמי מה אני". שאם יצמצם את ה"אני" שלו בחוג צר כפי מראית עין, אז "אני" זה מה הוא, הבל הוא וכאין נחשב.

אבל אם תהיה הרגשתו מאומתת, שכללות הבריאה הוא האדם הגדול, והוא ג"כ כאבר קטן בגוף הגדול הזה, אז רם ונשא גם ערכו הוא. שבמכונה גדולה גם מסמר היותר קטן אם רק משמש כלום להמכונה, הוא דבר חשוב מאד, שהכלל בנוי מפרטים ואין בכלל אלא מה שבפרט.

בשבילי נברא

25 תלמוד – סנהדרין לז.

שאדם טובע כמה מטבעות בחותם אחד, כולן דומין זה לזה. ומלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון, ואין אחד מהן דומה לחבירו. לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר: **בשבילי נברא העולם.**

"בשבילי נברא העולם" אינה הצהרה נרקיסיסטית, אלא אדרבא, קריאה להושיט יד ולשאת באחריות המשותפת לתיקון העולם.

26 רמח"ל, הרב משה חיים לוצאטו – אדיר במרום (חלק א')

"במקום שאין אנשים, השתדל להיות איש" (תלמוד – אבות ב:ה). וזה כי מי שרוצה להראות חיבתו לפני המקום ב"ה ולמצוא חן לפניו, הוא כאשר חסרים עובדים ומתקנים בעולם, ליטול הוא על שכמו העבודה והתיקון גם לכל האחרים, שאז הוא נרשם ומצויין לפני הקב"ה לטובה.

27 תלמוד – תענית כג.

יומא חד הוה אזל באורחא, חזייה לההוא גברא דהוה נטע חרובא.
אמר ליה: האי עד כמה שנין טעין?
אמר ליה: עד שבעין שנין.
אמר ליה: פשיטא לך דחיית שבעין שנין? אמר ליה: האי [גברא]
עלמא בחרובא אשכחתי, כי היכי דשתלי לי אבהתי, שתלי נמי לבראי.

תרגום מארמית

יום אחד הלך חוני בדרך וראה אדם אחד שהיה נוטע עץ חרוב.
אמר לו חוני: "עץ זה, כמה שנים עוברות עד שנושא פירות?"
אמר לו: "לאחר שבעים שנה."
אמר לו חוני: "האם סבור אתה שתחיה עוד שבעים שנה, ותיהנה מפירותיו?"
אמר לו: "אני באתי לעולם ומצאתי עצי חרובים מגודלים. כפי שנטעו אבותי עצים בשבילי, כך נוטע אף אני עצים בשביל הבאים אחרי."

דמיינו שקיבלתם מענק של מיליון דולר שאתם צריכים להשתמש בו למטרת "שיפור היקום" עבור הדורות הבאים. **מה הייתם עושים בכסף?**

התלמוד – יסוד המשפט העברי וההשקפה היהודית. מורכב מהמשנה והגמרא. מייצג מאות שנים של לימוד בישיבות הגדולות.
הרב משה חיים לוצאטו (הרמח"ל, 1707-1746) כתב את הספר **אדיר במרום** (פירוש על האיזרא רבא, חלק מיסותורי מספר הזוהר) בגיל 24.

נוסף על הרשות ליהנות מן העולם שנותן הפסוק "לעבדה ולשמרה" (בראשית ב:טו) ה מכוון המילה "ולשמרה"?

28 דברים כ:יט

כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה, לא תשחית את עצה לנדח עליו גרון, כי ממנו תאכל וא לא תכרת...

29 רמב"ם – משנה תורה (מלכים ו:י)

ולא האילנות בלבד, אלא כל המשבר כלים וקורע בגדים והורס בנין וסותם מעין ומאבד מאכלות דרך השחטה – עובר ב"לא תשחית".

30 מדרש רבה – קהלת ז:יג

בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון, נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן ואמר לו: "ראה מעשי, כמה נאים ומשובחין הן. וכל מה שבראתי בשבילך בראתי. תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי. שאם קלקלת אין מי שיתקן אחריך".

אנו שואפים להימנע מהרס חסר תכלית, מבזבז משאבים, ומצריכה ראוותנית ובזבזנית.

- לדעתכם – מה נחשב מידה סבירה של "בזבז"?
- מהי דרך אחת שבה אפשר לשפר את השימוש במשאבים?

דברים – הספר החמישי מחמשה חומשי תורה.

רמב"ם – (המאה ה-12, ספרד ומצרים), מחבר משנה תורה ועוד ספרים רחוקים. קבור בטבריה.

מדרש רבה – אוסף לימודים אתיים והלכתיים מהתנ"ך. הכרך על ספר קהלת יצא לאור במאה ה-7 לס' .

31 מדרש תנחומא – נח פרק ה, ט

"איש צדיק", על שזן בריותיו של הקדוש ברוך הוא, [נח] נקרא צדיק...
 כל אותן שנים עשר חדש [של המבול] לא טעם טעם שנה, לא נח ולא בניו.
 שהיו זקוקין לזון את הבהמה ואת החיה ואת העופות... יש בהמה שאוכלת
 לשתי שעות בלילה, ויש אוכלת לשלשה...
 פעם אחת שהיה נח לזון את הארי, הפישו הארי ויצא [נח] צולע.

32 מקורות נוספים לטיפול נכון מן הבחינה המוסרית בבעלי חיים

- "ונתתי עשב בשדך לבהמתך, ואכלת ושבעת". יש חיוב להאכיל את הבהמה שנמצאת באחריות האדם לפני שיאכל בעצמו. (דברים יא:טו; תלמוד – ברכות מ.)
- "לא תעשה כל מלאכה [בשבת]... ובהמתך". (שמות כ:י; דברים הי:ד)
- "לא תחרוש בשור וחמור יחדו". כי אין הדבר הוגן כלפי בעל החיים החלש יותר. (דברים כב:י; עם פירוש האבן עזרא)
- "לא תחסום שור בדישו", מניעת הנאת האכילה משור. (דברים כה:ד; ספר החינוך 596)
- "שלה תשלה את האם, ואת הבנים תקח לך". (דברים כב:ז)
- "אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו" – האיסור לאכול אבר מן החי. (בראשית ט:ד)
- דרך השחיטה הכשרה נועדה לצמצם כמה שיותר את הכאב שנגרם לבהמה בזמן השחיטה. (רמב"ם – מורה נבוכים ג:מד; ספר החינוך 451)
- בעניין גידול עגלים בתנאים צפופים, שבהם לא נותנים להם לטעום חלב אמם כלל, ומפטמין אותן במשקין שמנים מאד שאין הבהמות נהנים מזה. זה איכא ודאי איסור דצער בעלי חיים. (איגרות משה – אבן העזר ד:צב)
- ציד חיות לשם הנאה גרידא אינו ראוי. (תלמוד – עבודה זרה יח; נודע ביהודה י"ד ב:י; דרכי משה – או"ח שטז:ב)

תרחיש אתי: במקרה חירום שבו אתם מוכרחים לבחור בין הצלת הכלב שלכם להצלת אדם, במה תבחרו, ולמה?

כיצד אתם מרגישים כשאתם שומעים התבטאויות אנטישמיות ואנטי ישראליות? לחלופין – כיצד אתם מרגישים כשאתם שומעים דיווחים על חדשנות או מעשים הומניטריים יוצאים דופן שעשו יהודים?

33 שמות יט:ב

...ויחן שם ישראל נגד הָהָר.

רש"י, מדרש – מכילתא דרבי ישמעאל (19:2:10)
כָּאִישׁ אֶחָד בְּלֵב אֶחָד

אור החיים הקדוש – שמות יט:ב

ויחן שם ישראל: לשון יחיד, שנעשו כולן יחד כאיש אחד. והן עתה הם ראויים לקבלת התורה.

הרגשת האחדות היהודית המשפחתית טמונה בתוך כל אחד ואחת מאיתנו, ללא הבדלי רקע ומגזר.

34 זהר חדש – שיר השירים עד:ד

ששים רבוא אותיות בתורה כנגד ששים רבוא נשמות ישראל.

הרב נחמן מברסלב – שיחות הר"ן (צ"א)

וכל אחד מישראל יש לו אות בתורה... וכשיש חסרון באחד מישראל, נמצא שיש חסרון בתורה - ששם שרש נשמות ישראל...

וזוהו "תורת ה' תמימה" (תהלים יט:ח). הינו כשתורת ה' היא תמימה בלי שום חסרון ומום, דהינו כשנזהרין לבלי לדבר ולבלי למצא שום חסרון בשום ישראלי שהוא אות מהתורה.

ספר תורה שחסרה בו אפילו אות אחת נפסל. בדומה לכך, כל יהודי באשר הוא, הוא גורם מכריע בהשגת היעוד והתכלית של עם ישראל.

תובנה

שמות – הספר השני מחמשה חומשי תורה.

רש"י (רבינו שלמה יצחקי, צרפת, המאה ה-11) – נחשב כראש וראשון מבין מפרשי התורה. יותר מ-200 פירושים נכתבו על פירושו של רש"י על התורה.

מכילתא דרבי ישמעאל – מיוחס לרבי ישמעאל בן אלישע, המאה ה-1 לס"ס.

הרב חיים בן עטר (1696-1743, מרוקו וירושלים) ידוע בכינויו ה"אור החיים", על שם פירושו לתורה.

הזוהר החדש כולל חלקים משלימים לזוהר – ספר היסוד של המיסטיקה היהודית (הקבלה).

מיוחס לרשב"י (המאה השנייה, ארץ ישראל) שהתחבא במערה במשך 13 שנה ולמד את סודות התורה.

הרב נחמן מברסלב (1772-1810) ממשיך לעורר השראה באלפי יהודים להגדיל את אהבתם כלפי בוראם.

שיחות הר"ן הינו אוסף מהלימודים שהוא מסר בע"פ.

במושגי התורה – אחדות אינה אחידות.

35 מדרש רבה – במדבר יג:טז

יש שבָּעִים פְּנִים בְּתוֹרָה.

תלמוד – ברכות נח.

הרואה אוכלוסי ישראל אומר: "ברוך חכם הרזים", שאין דעתם דומה זה לזה, ואין פרצופיהן דומים זה לזה.

תלמוד – שבת פח:

מה פטיש זה נחלק לכמה ניצוצות, אף כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה נחלק לשבעים לשונות.

לכל יהודי יש צינור רוחני המיוחד רק לו, ודרכו הוא יכול לגלות את הפריזמה של אור התורה.

38 הרב צדוק הכהן – פרי צדיק (ב:ק"ז, ד:ו)

אבל באמת כל אחד מישראל הוא מדוגל בדבר אחד על כל ישראל...
ובדבר זה הוא בחינת מלך על כל ישראל...

"אין לך אדם שאין לו שעה" (תלמוד – אבות ד:ג), והיינו שכל אחד מישראל באותו שעה ובאותו עניין – הוא הגדול מכל ישראל.

בשאיפה לאחדות כלל יהודית, איך אנו יכולים לִזְרֹז ברעיונות אלו, בכדי לעורר יחס חיובי יותר אחד לשני?

מדרש רבה – אוסף לימודים אתיים והלכתיים מהתורה. הכרך על ספר במדבר יצא לאור במאה ה-11 לס' התלמוד – יסוד המשפט העברי וההשקפה היהודית. מורכב מהמשנה והגמרא. מייצג מאות שנים של לימוד בישיבות הגדולות. התלמוד הסטנדרטי יצא לאור בבבל בשנת 500 לס' הספירה.

הרב צדוק הכהן (1823-1900) – מנהיג חסידי ומקובל ידוע, חי בלובלין, פולין. ספרו פרי צדיק מכיל בו פירוש על התורה, ועיונים על המועדים.

39 תלמוד – יומא ט:

מפני מה חרב [בית שני]? מפני שהיתה בו שנאת חנם. ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות [הכי חמורות] – עבודה זרה, גלוי עריות ושפיכות דמים.

תוצאותיה ההרסניות של שנאת חינוך מלוות אותנו עד היום. התרופה – אהבת חינוך להתייחס לכל יהודי בכבוד ובאכפתיות.

40 אישה קדושה – ביוגרפיה על שרה חיה קרמר

[אף שעברה תחת ידיו של מנגלה והייתה עניה בחומר, קיימה חיה שרה בשמחה את המצווה של "ואהבת לרעך כ[[3]] חיה שרה התחילה לטפל בכמה ילדים שסבלו מפגיעות מוחיות קשות וממחלות נפש. היא לא קיבלה שום תוספת תשלום על שעבדה 18 שעות בכל יום, ואף לא פיצוי כספי על כל התרופות שרכשה להם ועל כל ביקורי הרופא ששילמה מכיסה הפרטי. חיה שרה גם בישלה בשבילם שלוש פעמים ביום, ואת אלו שלא היו מסוגלים לאכול לבד – כמו ילדה אחת שלא היו לה ידיים – היא האכילה ממש. היא קמה כל לילה בשעה 2:00 או 3:00, הסתובבה בין הילדים והחליפה חיתולים וסדינים כנדרש.

חיה שרה שילמה מחיר רגשי גבוה מאוד על אהבתה לילדים אלו. רבים מהילדים סבלו מנכויות פיזיות קשות. כמה וכמה מהם מתו בגיל צעיר, וכל מה שנותר לה לעשות היה לקבור אותם ולהתאבל עליהם.

מדובר כאן בניצולת שואה, השריד היחיד ממשפחתה, אישה עקרה, שחיה חיים של עוני. בעלה האהוב נעדר תקופות ארוכות, והיא "בילתה" את מיטב שנותיה בטיפול בילדים שסבלו מפגיעות מוחיות, ילדים שלאחר זמן מה מתו או עזבו. כל אחת מהנסיבות הללו הייתה יכולה לגרום דיכאון עמוק לכל אדם רגיל, אך לא לחיה שרה. היא תמיד הייתה מאושרת.

חיה שרה מעולם לא התמקדה במה שאין לה – הורים, ילדים, כסף, אלא במה שיש לה – עיניים, אוזניים, רגליים, כל הדברים שרובנו כבר כלל לא שמים לב אליהם. האושר של חיה שרה [[3]] מאהבת הזולת שלה, אהבה שהיא הרעיפה על הילדים הנכים. היא הצליחה להסתכל מעבר לגוף הפיזי השבור והאישיות הפגומות שעמדו מולה, והסתכלה הישר אל תוך הנשמות שלהם.

41 הרב שניאור זלמן מליאדי – ספר התניא (פרק ל"ב)

בשגם שכולן מתאימות ואב אחד לכולנה, ולכן נקראו כל ישראל אחים ממש, מצד שורש נפשם אחד, רק שהגופים מחולקים.

אלו ערכים יהודים – לדוגמה לימוד תורה, צדקה, ארץ ישראל, צדק חברתי, שבת – יכולים לעזור לנו להתאחד?

לרשימה של 50 דרכים להתחבר עם אחרים, ראה חוברת "חכמת חיים: יסודות האהבה".

התלמוד – יסוד המשפט העברי. מורכב מהמשנה והגמרא. מייצג מאות שנים של לימוד בישיבות הגדולות.
אישה קדושה – נכתב ע"י שרה יוכבד רינגל, הינו ביוגרפיה על חייה של חיה שרה קרמר (1924-2005, אוקראינה וישראל).
הרב שניאור זלמן מליאדי (1745-1812) מיסד חסידות חב"ד – ליובאוויטש. מחבר ספר התניא (ליקוטי אמרים), יסוד בפילוסופיה החסידית.

סיכום: אהבה אוניברסלית

- כל אלמנט הקיים בעולם שלנו הוא חלק מהשלם המאוחד. (עם 1)
- אלוקים ברא את העולם הנפלא שלנו כדי שנהנה ממנו. (עם 2)
- אנו הולכים בדרכי ה' כאשר אנו מראים חמלה לכל ברואיו. (עם 3)
- בתוך ההיררכיה הקיימת בעולם, בני האדם הם השומרים. (עם 4)
- קדושת החיים מושרשת בצלם האלוקים של כל אחד ואחת מאתנו. (עם 5)
- אנו חייבים לזהות את נקודת הטוב בכל אחד - כולל בעצמנו. (עם 6)
- אהבה אוניברסלית מתחילה בבית. (עם 7)
- אלוקים הוא האחדות המושלמת. אהבת האלוקים משמעה לאהוב את הברואים. (עם 8)
- יש לנו אחריות לשמור על בריאותנו הפיזית והרוחנית. (עם 9)
- אנו שואפים להרחיב את "מעגלי האהבה" שלנו החוצה עד שיקיפו את כל העולם. (עם 10)
- לכל בן אנוש יש משימת חיים המיוחדת רק לו, קריאה לתיקון עולם. (עם 11)
- מעבר לזכות שלנו להשתמש בעולם, יש לנו אחריות לשמור עליו. (עם 12)
- טיפול אתי בבעלי חיים משמעותו להימנע מלהכאיב, הן פיזית הן רגשית, לבעלי החיים. (עם 13)
- אחדות יהודית קריטית למען הגשמת המטרה והייעוד הלאומי שלנו. (עם 14)
- אחדות איננה אחידות. (עם 15).
- אהבת חינוך היא אנושיות לשנאת חינוך. (עם 16)